

Ewa Iżycka-Świeszewska¹, Jacek Gulczyński¹, Robert Rzepko²

NON OMNIS MORIAR
PROFESOR JOLANTA BOROWSKA-LEHMAN (1928-2017)

NON OMNIS MORIAR
IN MEMORIAM OF JOLANTA BOROWSKA-LEHMAN (1928-2017)

¹Zakład Patologii i Neuropatologii Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego
kierownik: dr hab. med. Ewa Iżycka-Świeszewska

²Pracownia Histopatologiczna, Szpital Specjalistyczny w Prabutach
kierownik: mgr Ewa Kaszubowska

Jolanta Borowska-Lehman urodziła się 20 lipca 1928 r. w Kartuzach w rodzinie o tradycjach patriotycznych. Jej dziadkiem był Józef Czyżewski – wybitny działacz Polonii gdańskiej. Początkowo uczęszczała do szkoły w Kartuzach, kontynuowała naukę na tajnych kompletach podczas wojny, tam też zdała maturę. W latach 1946-1952 studiowała na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Gdańsku, uzyskując dyplom lekarza medycyny nr 431.

Całe swoje życie zawodowe i naukowe związała ze swoją *Alma Mater*. Pracę w AMG rozpoczęła jako wolontariuszka już w czasie studiów w roku 1948 w Zakładzie Anatomii Prawidłowej u prof. Michała Reichera. Od 1949 r. pracowała jako pomocnik asystenta, a następnie jako asystent prowadzący ćwiczenia ze studentami 1 roku medycyny. W 1953 r. została zatrudniona jako asystent w Zakładzie Anatomii Patologicznej AMG (późniejszy Zakład Patomorfologii) u prof. Wilhelma Czarnockiego, gdzie od razu rozpoczęła pracę naukową.

Wiedzę z dziedziny anatomii patologicznej, najpierw głównie z zakresu patologii autopsyjnej, zdobywała pod nadzorem Profesora. Tajniki rozwijającej się dziedziny histopatologii zgłębiała w macierzystej jednostce i uzupełniała na krajowych kursach doskonalących. W 1956 r. uzyskała specjalizację I stopnia z anatomii patologicznej, a w 1962 r. II stopnia z patomorfologii. W 1975 r. zdała egzamin specjalizacyjny z zakresu neuropatologii jako jedna z pierwszych w Polsce i przez wiele lat jedyna w regionie.

Od początku pracy Pani Profesor interesowała się anatomią i patologią ogólną oraz neuropatologią. Jeszcze na studiach i podczas pracy na anatomii poznała wybitnych naukowców, którzy wywarli istotny wpływ na rozwój badań nad układem nerwowym, takich jak profesorowie: Henryk Wiśniewski, Mirosław Mossakowski, Olgierd Narkiewicz i Jerzy Dymecki. Badania doktorskie prof. Jolanta Borowska-Lehman przeprowadzała we współpracy z prof. Zofią Majewską z Kliniki Neurologii AMG. W 1965 roku uzyskała tytuł naukowy doktora medycyny na podstawie rozprawy *Hydranencephalia i hydrocephalus internus w świetle porównawczych badań patomorfologicznych* (promotorem była doc. Ewa Boj). Dysertację opublikowano następnie w „Neuropatologii Polskiej”. W 1981 r. Jolanta Borowska-Lehman uzyskała stopień doktora habilitowanego medycyny na podstawie rozprawy *Niektóre aspekty odczynowości komórkowej w nowotworach śródczaszkowych*. Rozprawa ta powstała na podstawie autorskich, nowatorskich badań immunologicznych. W roku 1983 otrzymała stanowisko docenta, a w 1991 profesora nadzwyczajnego AMG. Skończywszy 70 lat odeszła na emeryturę we wrześniu 1998 r.

Profesor Jolanta Borowska-Lehman była członkiem pięciu towarzystw naukowych. Od 1952 r. Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, od 1954 r. Polskiego Towarzystwa Patologów (w Oddziale Gdańskim PTP pełniła dwie kadencje funkcję wiceprzewodniczącej i jedną kadencję przewodniczącej). Była też członkiem Komitetu Organizacyjnego VII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Patologów w 1976 r., który odbył się w Gdańsku. Od 1964 r. działała w Towarzystwie Neuropatologów Polskich (później Stowarzyszenie Neuropatologów Polskich – SNP), gdzie pełniła funkcję członka zarządu oraz brała udział w pracach Komitetu Redakcyjnego „Neuropatologii Polskiej”. Od 1983 r. działała też aktywnie w Polskim Towarzystwie Immunologicznym. W 1984 r. została członkiem Komitetu Nauk Neurologicznych i Neuroonkologicznych PAN. W 1987 r. zorganizowała w Gdańsku Międzynarodową Polsko-Węgierską Konferencję Neuropatologiczną. W 2008 r. otrzymała członkostwo honorowe SNP w uznaniu zasług w dziedzinie neuropatologii.

Pani Profesor była oddanym i szanowanym nauczycielem akademickim. W ciągu 50-ciu lat pracy prowadziła szeroką pracę dydaktyczną, obejmującą wykłady, ćwiczenia histopatologiczne, ćwiczenia sekcyjne oraz egzaminy dla studentów Wydziału Lekarskiego i Oddziału Stomatologicznego. Przez 17 lat była kierownikiem przedmiotu patomorfologia dla Oddziału Stomatologii AMG. Pełniła wiele lat funkcję zastępcy Katedry i Zakładu Patomorfologii i kierowała założoną przez siebie pracownią neuropatologii. Pani Profesor była nauczycielem wymagającym od studentów rzetelnej wiedzy oraz logicznego myślenia. Lubiła systematyczność w pracy, powściągliwość i merytoryczność w relacjach zawodowych. Ceniła inteligencję, którą przedkładała nad pamięciowe opanowanie materiału, dzięki czemu kolokwia czy egzaminy były zawsze wyzwaniem intelektualnym i interesującą rozmową. Równolegle Profesor Lehmanowa była przyjacielem swoich uczniów, wyrozumiałym wobec banalnych błędów młodości, jak i trudnych lub niespodziewanych sytuacji życiowych.

Pani Profesor prowadziła aktywną pracę naukową, często wbrew niesprzyjającym okolicznościom i trudnościom. Współpracowała z wieloma naukowcami z AMG i z ośrodka warszawskiego. Organizowała zebrania dydaktyczno-naukowe i wygłosiła sama lub wspólnie 90 referatów na zebraniach różnych towarzystw naukowych, zjazdach i konferencjach w kraju i za granicą (w tym 15 w języku angielskim), a 34 referaty zostały opublikowane w formie streszczeń zjazdowych. Na przestrzeni lat 1959-2003 Pani Profesor była autorką lub współautorką 63 publikacji pełnotekstowych, głównie z zakresu neuropatologii i neuroonkologii, opublikowanych w czasopismach krajowych i zagranicznych. W 7 pracach była jedynym, a w 18 pierwszym autorem. Napisała także rozdział do książki *Kardiologia starszego wieku* (pod red. G. Świąteckiej) o patomorfologii zawału serca. Prace neuropatologiczne prof. Borowskiej-Lehman dotyczyły zmian morfologicznych, korelacji pato-klinicznych, pato-radiologicznych, neuropatologii rozwojowej, immunologii układu nerwowego oraz aspektów genetycznych

i intoksykacji. Prowadziła także badania eksperymentalne na zwierzętach, analizując m.in. patologie tkankowe w przebiegu krztuśca. Opublikowała wyniki unikalnych badań, dotyczących zmian narządowych w przebiegu porfirii. Obszar zainteresowań Profesor Borowskiej-Lehman obejmował także badania morfologiczne w zakresie: laryngologii, chirurgii, onkologii dziecięcej, nowotworów tkanek miękkich, cytogenetyki, układu krążenia i medycyny hyperbarycznej oraz diagnostyki immunohistochemicznej. Publikacje te cechowały się zawsze wnikliwością badawczą, dokładnością opracowania oraz wielką dbałością o formę literacką pracy i oprawę graficzną.

Pani Profesor przez wiele lat prowadziła równoległe z działalnością naukowo-dydaktyczną diagnostykę histopatologiczną dla klinik AMG i szpitali województwa gdańskiego oraz zewnętrzne konsultacje z zakresu neuropatologii. W swej pracy lekarza zawsze kładła nacisk na współpracę kliniczno-patologiczną w procesie diagnostycznym. Prowadziła przez wiele lat własną bazę danych diagnozowanych przez siebie guzów mózgu, zawierającą bezcenne dane pato-kliniczne, dotyczące łącznie ponad 1200 przypadków. W latach 1980-1990 pełniła nadzór specjalistyczny jako konsultant do spraw patomorfologii dla województwa śląskiego i elbląskiego. Pani Profesor nadzorowała specjalizację pięciu lekarzy z zakresu patomorfologii i jednego z neuropatologii. Prowadziła też kursy i staże podyplomowe dla klinicystów z zakresu neuropatologii. Profesor Lehman była promotorem trzech zakończonych pozytywnie przewodów doktorskich, recenzowała 4 rozprawy doktorskie i 3 prace habilitacyjne. Uhonorowana została wieloma nagrodami za osiągnięcia naukowe i dydaktyczne. Otrzymała nagrody naukowe: indywidualną Towarzystwa Neuropatologów Polskich oraz dziesięciokrotnie nagrody Rektora AMG I, II i III stopnia (indywidualne i zespołowe). Dostała też medale 30-lecia i 50-lecia pracy w AMG i medal „Zasłużonemu Akademii Medycznej” oraz odznaczenia państwowe: Złoty Krzyż Zasługi i Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Pani Profesor zachęcała do rozwoju zawodowego i pracy naukowej, podsuwając ciekawe pomysły, jednocześnie pozostawiała dużo swobody swoim współpracownikom i nie narzucała swojej wizji rozwiązania problemu badawczego. Uczyla właściwych zasad współpracy naukowej i dobrego obyczaju w pracy badawczej. Była człowiekiem ciepłym, miłym i serdecznym, a równocześnie zasadniczym w swych opiniach, bez względu, czy omawiano sprawy naukowe, zawodowe, czy też osobiste. Przez lata prowadziła swoisty pamiętnik, sporządzając skrupulatne notatki z wydarzeń bieżących w pracy zawodowej, opatrzone komentarzami, charakterystyką postaci i małymi rysunkami. Pani Profesor przywiązywała uwagę do właściwych form zachowania, dbałości o strój i okazywania szacunku współpracownikom. Starła się nam zaszcześcić przekonanie, że jest to wyróżnik człowieka wykształconego i inteligentnego. Profesor Lehman nie bała się nowych technologii, wspierała komputeryzację Zakładu Patomorfologii, sama dając wzór – na początku lat dziewięćdziesiątych nauczyła się obsługi PC-eta i używała go na co dzień w pracy. Lubiła też jeździć samochodem, a prowadziła w sposób zdecydowany, trochę „sportowo”, co w przypadku eleganckiej starszej pani w kapeluszu mogło wielu zaskakiwać. Pracowała dużo, ale wolny czas spędzała w domu lub poza miastem w gronie rodziny (ukochanego męża Andrzeja – żeglarza i inspektora operacyjnego Polskiego Ratownictwa Okrętowego, dwóch synów, wnuków) i przyjaciół. Dużo czytała, interesowała się historią i polityką, charakteryzowała ją wrażliwość społeczna. Była entuzjastką właściwego odżywiania i zdrowej żywności. Lubiła turystykę pieszą, samochodową oraz wyprawy żeglarskie i kajakowe. Lubiła bardzo teatr, muzykę klasyczną, fotografię – robiła ciekawe zdjęcia ludzi i przyrody. Istotne dla Pani Profesor były kontakty i cykliczne spotkania z kolegami ze studiów. W 2001 r. była współorganizatorką spotkania 50-lecia uzyskania dyplomów oraz autorką „Księgi pamiątkowej absolwentów Wydziału Lekarskiego AMG r. 1951”.

Profesor Jolanta Borowska-Lehman zmarła po długiej i ciężkiej chorobie 13 marca 2017 r. przeżywszy 89 lat i została pochowana na Cmentarzu w Gdańsku na Cmentarzu Srebrzysko.

Pozostanie w naszej pamięci jako szanowana Nauczycielka, dociekliwy Naukowiec, uznany neuropatolog i patomorfolog, a także jako mądry i sprawiedliwy Człowiek.

Cześć Jej Pamięci.

Autorzy składają podziękowania Panu Andrzejowi Lehmanowi za cenne informacje biograficzne oraz fotografię ze zbiorów prywatnych.